

Pravidlo o vyrovnanom rozpočte a pripravované limity verejných výdavkov potrebujú nezávislého arbitra

Slovenská republika je viazaná Pravidlom o vyrovnanom rozpočte (Fiškálny kompakť). Znamená to, že cieľom vlády má byť dosiahnutie vyrovnaného rozpočtu, teda dosiahnutie štrukturálneho deficitu najvyššie vo výške 0,5 % HDP. Ak sa vývoj verejných financií odkláňa od trajektórie vedúcej k tomuto cieľu, mala by vláda schváliť spustenie korekčného mechanizmu, teda prijať opatrenia, ktoré vrátia verejné financie na trajektóriu smerom k vyrovnanému rozpočtu.

Vzhľadom na negatívny vývoj verejných financií pred krízou bol v januári 2020 spustený korekčný mechanizmus, s cieľom vrátiť sa na trajektóriu smerujúcu k vyrovnanému rozpočtu. V dôsledku prepuknutia pandémie došlo v súlade s Pravidlami o vyrovnanom rozpočte k vyhláseniu výnimočných okolností a jeho dočasnému pozastaveniu. Analýza RRZ však naznačuje, že ak by pandémia neprepukla v roku 2020, nastavenie rozpočtovej politiky určené najmä schválením štátneho rozpočtu pre rok 2020 a zmenami do volieb bolo v príkrom nesúlade s korekčným mechanizmom a viedlo k prekročeniu cieľa o 1,6 mld. eur.

Už k 30. júnu 2021 rozhodla vláda o ukončení výnimočných okolností. Súčasťou schváleného uznesenia vlády bolo aj rozhodnutie, aby sa korekčný mechanizmus vzhľadom na neuplatňovanie pravidiel Paktu stability a rastu do konca roku 2022 - neuplatňoval ani v rokoch 2021 a 2022. Ak toto bol zámer, rozhodnutie o ukončení výnimočných okolností tak malo byť k 31. 12. 2022. Aktuálny stav, keď síce došlo k ukončeniu výnimočných okolností, ale zo strany MF SR nedošlo k opätovnému spusteniu korekčného mechanizmu, ako vyžadoval stav verejných financií, považuje RRZ za formálne porušenie národných pravidiel.

Ministerstvo financií potvrdilo, že od roku 2023 navrhne spustenie korekčného mechanizmu v podobe limitov verejných výdavkov. Limity verejných výdavkov by mali byť zavedené novelou ústavného zákona o rozpočtovej zodpovednosti a mali by byť záväzné od roku 2023, aby napĺňali podmienky korekčného mechanizmu.

Vzhľadom na opakované odlišné hodnotenia, ako aj odlišnú interpretáciu načasovania postupu zo strany RRZ a MF SR, ktorý by po ukončení výnimočných okolností mal nasledovať, je nevyhnutné, aby v najbližšej dobe došlo k zmene uplatňovania pravidla o vyrovnanom rozpočte. Doterajšie skúsenosti naznačujú, že pravidlo, kedy MF SR vyhodnocuje, či samotné MF SR spĺňa podmienky zákona, nie je ideálne.

Podľa RRZ by bolo vhodné vyhodnocovať pravidlo nezávislou inštitúciou a zlúčiť pravidlo o vyrovnanom rozpočte s pripravovanými limitmi verejných výdavkov, ktoré sledujú rovnaký cieľ, ktorým je dosiahnutie dlhodobej udržateľnosti verejných financií.